

Чаплінська Юлія Сергіївна
докторант, кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії психології масових комунікацій та медіаосвіти
Інституту соціальної та політично психології НПП України
м. Київ, Україна
[ORCID ID 0000-0002-8105-8954](https://orcid.org/0000-0002-8105-8954)

МЕДІАПЕРСОНА ЯК ВЗІРЕЦЬ ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ. ПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ

Проблема впливу медіапродуктів та медіапостатей (медіаперсон) досить давно піднімається в психології масової комунікації. Парасоціальність є одним із ключових феноменів такого впливу. Вперше про неї заговорили Дональд Хортон та Річард Воль в 1956 році. Вони описали ситуацію, коли у людей, що дивляться телевізор або слухають радіо, виникає ілюзія, ніби вони спілкуються з медіаперсоною особисто (face-to-face) (Horton, Wohl, 1956).

Дослідники досить давно підкреслюють, що парасоціальні стосунки дуже схожі за своїми властивостями на реальні міжособистісні стосунки. Елізабет Перс і Ребека Рубін в своїх наукових працях зазначали, що парасоціальні стосунки нагадують дружні взаємини за трьома критеріями: вони так само як і дружні, мають добровільний характер і часто – особистісний фокус; вони забезпечують комунікаційний обмін; основою цих двох видів взаємин є соціальна привабливість (Perse, Rubin, 1989).

Хоча Хортон і Воль визначали їх як односторонні і підкреслювали опосередкованість парасоціальних стосунків (наприклад, перегляд телепередач), глядачі часто вважають, що вони знають і розуміють медіаперсоною в тому ж близькому сенсі, що і реальних знайомих та друзів. Загалом парасоціальні стосунки нагадують соціальну взаємодію, хоча вони і часто можуть бути менш інтенсивні та значущі, ніж тісні дружба чи любов. Для багатьох людей взаємини з медіаперсонами є постійними, значущими і в багатьох аспектах дуже важливою частиною соціального світу (Skumanich, Kintsfather, 1998).

Ставлячи собі за мету дослідити особливості парасоціальних стосунків, які формує українська молодь, восени 2020 року ми провели опитування серед

школярів, у якому взяло участь 273 респондентів, віком від 13 до 17 років. Дослідження виявило типи медіаперсон, з якими сучасні діти найбільш схильні формувати парасоціальні стосунки, а саме: музиканти/співачи (36,6%), блогери (16,1%), актори (14,7%), герої мультсеріалів/аніме (10,6%), спортсмени (6,2%), герої серіалів (5,5%), герої художніх фільмів (2,9%) та герої відеоігор (2,6%).

Проведене нами дослідження стосувалося різних аспектів взаємодії підлітків з медіаперсоною і включало в себе 109 питань різного характеру. Одним із блоків були питання про наслідування підлітками медіагероїв. Інформацію, пов'язана із наслідуванням ми умовно поділили на дві групи: індивідуальне наслідування та групове. У зв'язку з обмеженістю об'єму тези, у цих матеріалах, ми хочемо презентували здебільшого результати, пов'язані саме з груповим наслідуванням.

Цікавими, на нашу думку, є результати загальних питань, які є тісно пов'язані із наслідування: це інформація про спільність цінностей, про довіру до висловів і суджень медіаперсони, про демонстрацію школярами своєї прихильності медіаперсоні та про агітацію інших людей стати прихильниками (фанатами) медіаперсони. І особливої уваги потребує конкретне питання чи вважають школярі медіаперсону взірцем для наслідування? Більше половини загальної вибірки досліджуваних відповіли, що вважають (Див. Рис.1.). Також 52,7% зазначило, що на їх думку, цінності та погляди на життя у них з медіаперсоною співпадають. При цьому 77,3% вважають недоцільним демонструвати іншим людям те, що вони є прихильниками конкретної медіаперсони. Діти досить критично ставляться до порад і суджень медіаперсони – лише 23,8% довіряють і не піддають її слова сумніву. І приблизно 30% готові агітувати інших людей стати прихильниками їх улюбленої медіаперсони. Дані результати хоч і не у значній мірі, але демонструють загальну тенденцію, що ми помітили у нашому дослідженні – прихильність до конкретної медіаперсони носить індивідуальний та дещо пасивний характер, школярі не проявляють активних дій щоб виразити свою «любов» до певної медіаперсони. Наприклад, ми виявили, що медіаперсона надихає лише 18,7% респондентів на творчість, 21,2% опитуваних беруть активну участь в обговоренні «гарячих» тем,

коментують пости про медіаперсону у різних групах, на сайтах чи в соціальних мережах і лише 9,5% ходили на масові заходи (спеціально влаштовані «очні» зустрічі), щоб познайомитися з медіаперсоною особисто.

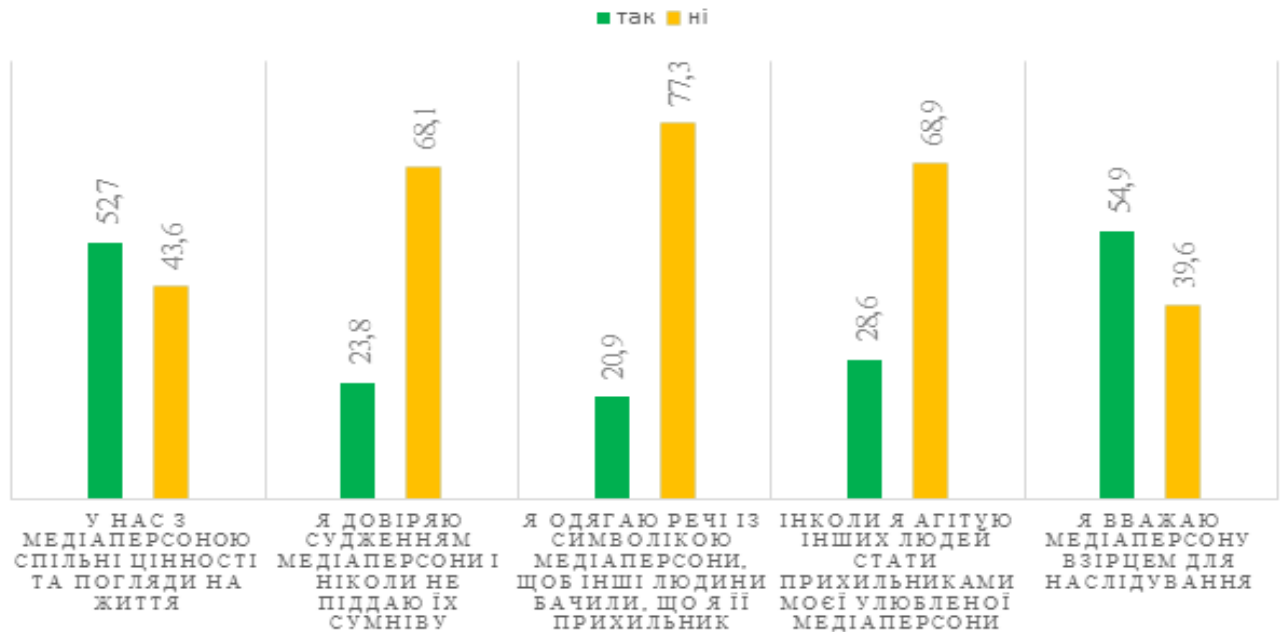

Рис.1. Загальні питання пов'язані з наслідуванням медіаперсони*

Як вже було зазначено 54,9% вибірки досліджуваних (Див. Рис.1.) розглядають медіаперсону як взірць для наслідування, але нас цікавило питання не тільки індивідуально – чи одягаються діти у подібній до медіаперсони манері, чи повторюють її поведінки, чи надихає життєва історія медіаперсони їх на звершення, – але й групового, питання про те, що вони роблять спільно із друзями. У дослідженні ми ставили учням п'ять питань (Див. Рис. 2). На одне із них більше половини відповіло ствердно – «У розмовах із друзями, ми полюбляємо цитувати медіаперсону». Також 44% респондентів зазначимо, щоб хотіло б зіграти у рольову гру за мотивами життя медіаперсони. Це свідчить про те, що медіаперсона може виступати як об'єднуючий фактор для спільної діяльності поза межами інтернет простору.

ГРУПОВЕ НАСЛІДУВАННЯ МЕДІАПЕРСОН

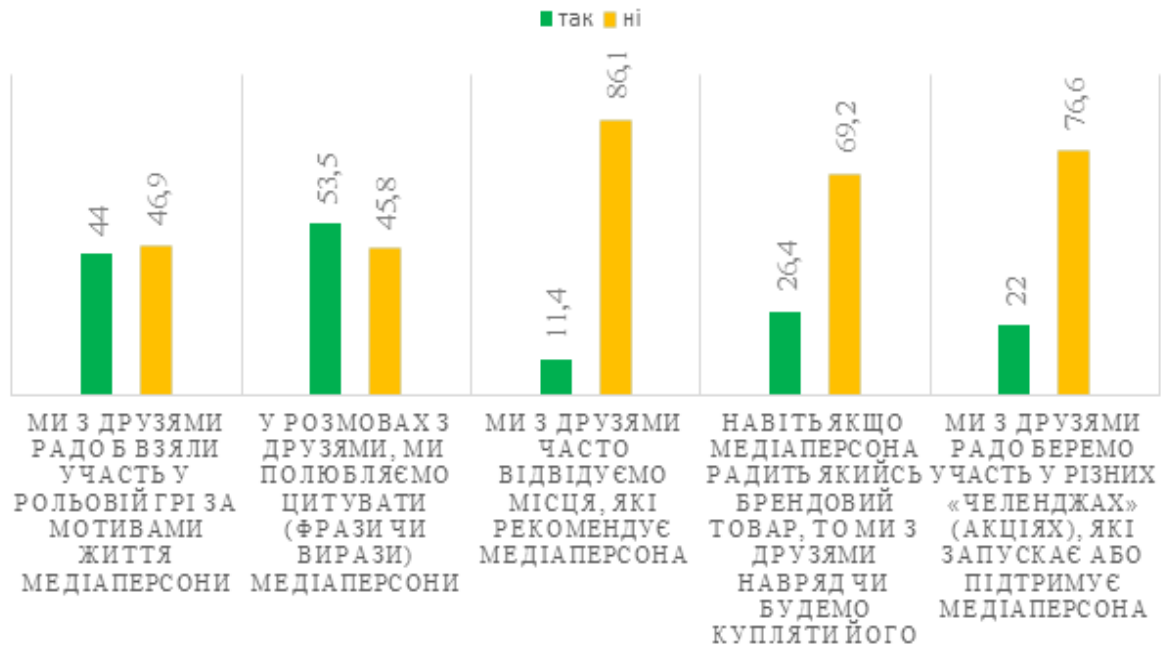

Рис. 2. Групове наслідування медіаперсони*

А от на споживацьку поведінку українських підлітків медіаперсона має значного впливу, оскільки лише 26,4% опитаних висловили думку, що не будуть купувати товари, які радить медіаперсона і, відповідно, 69,2% готові такі товари купляти. Незважаючи на активний відгук щодо брендів і товарів, лише 11% підлітків відвідують заклади, які радить медіаперсона і лише 22% беруть участь у акціях і челенджах, які запускає або підтримує їх улюблена медіаперсона.

Звісно, ще досить багато питань щодо наслідування українською молоддю медіаперсон залишилось не розкритими і перспективи наших майбутніх досліджень ми вбачаємо у більш детальному вивченню споживацької поведінки медіакористувачів та впливу на неї різних популярних медіаперсон.

* – для кожного з питань існує відповідний відсоток пропущених значень.

Список використаних джерел:

Horton, D. & Wohl, R. R. (1956). Mass communication and parasocial interaction. *Psychiatry*, 19, 215 – 229.

Perse, E. M., Rubin, R. R. (1989). Attribution in social and parasocial relationships. *Communication Research*, 16, 59 – 77.

Skumanich, S. A., Kintsfather, D. P. (1998). Individual Media Dependency Relations Within Television Shopping Programming: A Causal Model Reviewed and Revised. *Communication Research*, 25, 200 – 219.